

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Pedagoģijas muzejs

LAIKMETS UN PERSONIBA

Rakstu krājums

14

RaKa

Rakstu krājums “Laikmets un personība 14” atklāj dažādu izglītības institūciju – pirmsskolas, skolas un augstskolas – pedagogu zinātnisko, metodisko un pedagoģisko darbību. Lielākā daļa rakstu veltīti personībām pirmsskolas pedagoģijā.

Grāmatas adresāts – pedagogi, studenti, vecāko klašu skolēni, pedagoģijas vēstures pētnieki.

Sastādītāja un zinātniskā redaktore
LU profesore Dr. paed. AĪDA KRŪZE

Recenzentes: Dr. oec., Dr. habil. paed. *Rasma Garleja*,
LU emeritētā profesore, Valsts emeritētā zinātniece
(augstskolas pedagoģija)
Dr. paed. *Iveta Ķestere*, LU vadošā pētniece
(skolas pedagoģija)
Mg. paed. *Vineta Jonīte*, Rīgas 49. PII vadītāja
(pirmsskolas pedagoģija)

Literārā redaktore *Rita Cimdiņa*
Datorgrafīķe *Zane Kreicere-Pavasare*

© A. Krūze, V. Jonīte, A. Zigmunde,
G. Marihina, V. Kalcenaua,
E. Strikute, I. Mīlgrāve,
A. Medveckis, D. Rumpīte,
Dz. Meikšāne, R. I. Kaņepēja,
V. Romenkova, A. Samuseviča

ISBN 978-9984-46-292-9

© “Izdevniecība RaKa”, 2013

SIA “Izdevniecība RaKa” K. Barona ielā 130 k. 6, Rīgā, LV-1012, tālr. 67312668

E-pasts: pasts@raka.lv, mājaslapa: www.raka.lv

Izdevējdarbības reģistrācijas apliecība Nr. 2-0471

Realizācijas daļa – tālr. 67291875

Iespiests SIA “Izdevniecība RaKa” tipogrāfijā, tālr. 67846332

SATURS

<i>Aīda Krūze</i>	Ievads	4
<i>Vīneta Jonīte</i>	Latvju bērnu dārzu māte Marta Rinka	12
<i>Alīda Zigmunde</i>	Tautas deju celmlauze Johanna Rinka ..	38
<i>Gunta Marihina</i>	Privātās mūzikas un ritmikas skolas direktore Anna Ašmane-Sietiņšone ...	58
<i>Vera Kalcenaua</i>	Elfrīdas Rapas pedagoģiskais mantojums.....	96
<i>Elīta Stikute</i>	Helgas Grases ieguldījums latviešu literatūras didaktikas attīstībā.....	116
<i>Ieva Mīlgrāve</i>	Klāra Andersone – mājturības izglītības sekmētāja Latvijā	174
<i>Arturs Medveckis</i>	Lūcija Prindule dzīvē un zinātnē.....	206
<i>Diāna Rumpīte, Dzidra Meikšāne</i>	Valentīna Hibnere – bērnu vizuālās mākslas pedagoģijas pamatlicēja Latvijā	252
<i>Ruta Ināra Kaņepēja</i>	Marta Aveniņa pirmsskolas pedagoģijas vēsturei un praksei	290
<i>Valentīna Romenkova</i>	Dainas Dzinteres ieguldījums pirmsskolas pedagoģijas attīstībā.....	308
<i>Alīda Samuseviča</i>	Radošā pedagoģijas zinātniece Daina Lieģeniece.....	348

Rakstu par pedagogijas doktori Valentīnu Hibneri veidojušas Rīgas Tehniskās universitātes Lietišķās valodniecības institūta asociētā profesore, pedagogijas doktore **Dīana Rumpīte** un pedagogijas habilitētā doktore, LU emeritētā profesore **Dzidra Meikšāne**. Materiālu apkopojums pārlicinoši parāda, kā pedagogija un psiholoģija iet kopā gan pašas V. Hibneres personības attīstībā, gan viņas zinātniskās pētniecības un docētājas darbā. Tas atklāj vēl vienu vēstures lappusi Pedagoģijas zinātniskās pētniecības institūta darbībā, kur V. Hibnere strādājusi 20 gadus, atspoguļo profesores Ritas Bebres vadītā Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas Kreativitātes centra darbības vadlīnijas, kur V. Hibnere strādāja pēdējos mūža gadus, ieskicē arī Latvijas Mākslas akadēmijas vēsturi 1960.–1970. gados, kad V. Hibnere tajā vadīja Pedagoģijas nodaļu, vēlāk katedru, bija studentu pedagoģiskās prakses un teorētisko diplomdarbu vadītāja mākslas pedagoģijā.

Y. Kline

**VALENTĪNA HIBNERE –
BĒRNU VIZUĀLĀS MĀKSLAS PEDAGOĢIJAS
PAMATLICĒJA LATVIJĀ
(1926–2001)**

Izcilās zinātnieces un radošās personības Valentīnas Hibneres dzīves un radošā darba ceļš iet kopsolī. Iegūtā augstākā izglītība pedagoģijā un psiholoģijā noteica pievēršanos personības attīstībai, bet darbs Latvijas Mākslas akadēmijā palīdzēja saskatīt un risināt personības attīstības, pedagoģijas un vizuālās mākslas integrācijas problēmas.

Valentīnas Hibneres darbs ir inovatīvs mākslas pedagoģijā, kur zinātnisko pētījumu rezultātā izstrādātos metodiskos materiālus skolotāji pielietojusi darbā ar bērniem pirmsskolā, skolā un docētāji augstskolā. Izdotas 4 monogrāfijas, 6 metodiski izdevumi, publicēti vairāk nekā 100 rakstu, nolasīti lekciju kursi par bērnu vizuālās darbības spēju izkopšanu Latvijas un Lietuvas augstskolās, viņa daudz uzstājusies vietējās un starptautiskās konferencēs.

Zinātnisko un metodisko rakstu adresāts ir visi tie, kas strādā ar bērnu radošo spēju izkopšanu vizuālajā mākslā. Autore izpētījusi ap 10 000 bērnu zīmējumu. Te īpašu vietu ieņem 2 un 3 gadīgu bērnu spontānie vai stihiskie zīmējumi. Katrā vecumposmā ir noteikta vadošā darbība, kas vislabāk sekmē bērnu attīstību, jo rosina psihe jaunveidojumu aktivitāti, kur pirmsskolas vecuma bērniem tāda ir rotaļa. V. Hibnere pētījumu rezultātā atklāj plašās iespējas, kādas ir vecākiem ģimenē un pedagogiem pirmsskolā, kopīgā rotaļā veikt bērna vizuālā

Valentīnas māmiņa Alma Hibnere

darba projektēšanu, maketēšanu, koriģēšanu, vienkāršu mākslinieciski tehnisko līdzekļu sagatavošanu zīmēšanai vai gleznošanai.

V. Hibnere pētījusi kreatīvas personības iezīmes, to izpausmes dzīvē, darbībā un mākslā. Viena no iezīmēm ir aktivitāšu daudzveidība, kas paver iespējas uztvert lietu un parādību daudzveidīgās nianšes un pielietot to savā mākslinieciski radošajā darbībā vizuālajā mākslā.

Vienā no monogrāfijām lasāms Valentīnas veltījums mātei: “Šo darbu veltu mātes piemiņai. Viņa mani no mazotnes stingri audzināja un radināja strādāt.”

Valentīnas tēvs Alberts Hibners

Valentīnai 8 gadi: kopā ar brāli Hariju

V. Hibnere rūpīgi aprakstījusi iespējamās pētīšanas metodes un empīriski izpētījusi vairāk nekā 1000 dažāda vecuma bērnu darbus vizuālajā mākslā. Pētījuma turpinājumā bija iecere izzināt šo bērnu radošuma attīstību pusaudžu un jauniešu vecumā. Diemžēl, šo ieceri nebija lemts īstenot. Taču V. Hibneres piemiņa dzīvo daudzu laikabiedru atmiņās, kuras piedāvājam šajā rakstā.

Minētie materiāli turpmāk atradīsies Latvijas Universitātes Pedagoģijas vēstures muzejā.

Skolas un studiju laiks

V. Hibneres bērnība un skolas gadi pagājuši Tukumā. Tēvs – Alberts Hibners – Otrā pasaules kara laikā emigrēja no Latvijas (uz Vāciju), bet Valentīnu un brālīti audzināja un skoloja māmiņa Alma Hibnere.

Valentīnas skolas gaitas aizsākās Tukuma Valsts ģimnāzijā, vēlāk mācības noritēja Tukuma Ekonomikas tehnikumā un vienlaikus Tukuma Valsts mūzikas skolā, kur Valentīna mācās klavierspēli. Par

*Valentīna mūzikas skolas pasākumā.
1937. gads*

Valentīnas sabiedrisko aktivitāti skolas gados liecina uzstāšanās mūzikas skolas audzēkņu vakaru programmās un dažādos Tukuma apriņķa sporta pasākumos.

Laikraksta “Padomju Jaunatne” publikācijās Valentīna ierindota starp labākajiem apriņķa fizkultūriešiem.

Aizraušanās ar sportu turpinās studiju gados Latvijas Valsts pedagoģiskajā institūtā, kur 1950. gadā pabeidz fakultatīvo kursu fiziskajā audzināšanā un iegūst tiesības pasniegt fizisko kultūru vidusskolā. 1951. gadā Valentīna Hibnere absolvē minētā institūta Pedagoģijas fakultāti un iegūst vidusskolas pedagoģijas un psiholoģijas skolotājas diplomu.

1957. gadā aizsākas V. Hibneres zinātniskais darbs – viņa kļūst par Latvijas Valsts pedagoģiskā institūta, vēlāk – Latvijas Universitātes aspiranti pedagoģijas specialitātē.

V. Hibnere daudz laika pavada A. Hercena vārdā nosauktajā Ļeņingradas pedagoģiskajā institūtā, tā bagātīgajā bibliotēkā. 1969. gadā šajā institūtā V. Hibnere sekmīgi aizstāv disertāciju un iegūst pedagoģijas zinātņu kandidāta grādu; diploms MPD Nr. 003306, kas nostrificēts, un 1992. gadā iegūts Dr. paed. diploms C-D Nr. 000563.

Valentīna (stāv otrā no kreisās) kopā ar Latvijas Valsts pedagoģiskā institūta grupas biedriem pēc nokārtotā valsts eksāmena. 1951. gads

Disertācijas temats: “Pirmās klases skolēnu zīmēšanas iemaņu attīstīšana ar vingrinājumiem”. Zinātniskā darba oponentes profesores N. Kuzmina un I. Gļinska to augsti novērtējušas. Sadarbība, sevišķi ar profesori I. Gļinsku, turpinājās arī vēlāk.

Darba gaitas

V. Hibneres darbavietas bija Daugavpils Valsts pedagoģiskais institūts, kur viņa strādā par pasniedzēju Pedagoģijas katedrā (1954–1957), Valsts Mākslas akadēmijā (1960–1973), kur ir Pedagoģijas katedras, vēlāk Pedagoģijas nodaļas vadītāja un vada studentu pedagoģiskās prakses un diplomdarbu izstrādi mākslas pedagoģijā.

No 1973. līdz 1991. gadam V. Hibnere ir LPSR Izglītības ministrijas Pedagoģijas zinātniskās pētniecības institūta vecākā zinātniskā līdzstrādniece.

Veikts plašs eksperimentālais darbs skolās, izstrādāti metodiskie norādījumi skolotājiem darbam ar dažāda vecuma skolēniem un

*Uzsākot darba gaitas Daugavpils
Valsts pedagoģiskā institūta pedagoģijas katedrā*

individuālam darbam ar bērniem, ievērojot viņu personības individuālās īpatnības. Noslēdzošais darba posms no 1994. līdz 1999. gadam norit Pedagogu izglītības atbalsta centrā (PIAC), kur tiek pildīts arī līgumdarbs Latvijas Zinātnes padomes projekta ietvaros (vadītāja Dr. psych. Rita Bebre), bet no 1999. gada līdz mūža beigām – Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolā (tagad akadēmija) Kreativitātes centrā (vadītāja profesore R. Bebre). Tas vainagojās ar integratīviem pētījumiem bērnu attīstības psiholoģijā, vizuālajā mākslā un pedagoģiskajā psiholoģijā, ar bagātīgu autorres darbu klāstu: grāmatām, zinātniskiem un metodiskiem rakstiem, sadarbību ar augstskolām Latvijā un ārzemēs, maģistru un doktorantu darbu vadīšanu, pētniecisko darbu skolās un ģimenēs.

V. Hibneres nozīmīgākās publikācijas

Hibnere, V. *Bērnu tēlotājdarbības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne, 1977. 109 lpp. Šo grāmatu Latvijas PSR Augstākās un vidējās speciālās izglītības ministrija atļāvusi lietot par mācību līdzekli Latvijas PSR augstskolu pamatskolas skolotāju specialitātes studentiem.

Hibnere, V. *Bērnu dekoratīvie darbi*. Rīga: Zvaigzne, 1983. 71 lpp.

Hibnere, V., Grasmāne L., Villerušs, V. *Tēlotāja māksla 1.–6. klasē: izteiksmes līdzekļi un tehnika*. Rīga: Zvaigzne, 1985. 88 lpp.

Hibnere, V., Grīnberga, A., Linerte, S. *Tēlotāja māksla 1. klasē: metodisks palīglīdzeklis skolotājiem*. Rīga: Zvaigzne, 1987. 80 lpp.

Hibnere, V. *Bērna vizuālā darbība : pedagoģiskā psiholoģija*. I daļa. Rīga: RaKa, 1998. 206 lpp.

Hibnere, V., Grasmāne, L. *Bērna vizuālā darbība. Mākslas pedagoģija*. II daļa. Rīga: RaKa, 2000. 342 lpp.

Fotogrāfijas no Valentīnas Hibneres personīgā arhīva.

Profesora Valda Villeruša atmiņas par Valentīnas Hibneres darbību Latvijas Mākslas akadēmijā

*(Pierakstījusi V. Hibneres doktorante
Daiga Kalēja-Gasparoviča)*

Latvijas Mākslas akadēmija, īpašas gaisotnes piesātināta, lepni sargā mākslas izglītības tradīcijas. Ieejot aiz manis aizveras akadēmijas durvis un skatam paveras plašs vestibils. Ar īpašu izjūtu ieelpoju tik tīkamo krāsas un terpentīna smaržu, kas no jauna atsauc atmiņā mākslas studiju laiku. Jūtu šo īpašo auru un jaunrades klusumu, iztēlojos, kā toreiz, aizrautības pilna, blakus Latvijas mākslas leģendām savu radošo biogrāfiju rakstīja Valentīna Hibnere. Neformālā sarunā profesors Valdis Villerušs kavējas atmiņās par darbību V. Hibneres vadītajā Pedagoģijas nodaļā. Profesora stāstnieka šarms, stāstījuma ilustratīvais spilgtums un tēlainība raisa visnotaļ dzīvu priekšstatu par V. Hibneri kā kolēģi un personību šajā viņas profesionālajā dzīves posmā, Latvijas Mākslas akadēmijā.

Rakstā iekļautajos citātos saglabāts profesora dzīvīgā stāstījuma iespaids, kas savukārt ļauj mums paraudzīties uz Valentīnu Hibneri daudz krāsaināk.

Profesors V. Villerušs savā atmiņu stāstījumā atklāj Mākslas akadēmijas gaisotni 20. gadsimta sešdesmitajos un septiņdesmitajos gados, Pedagoģijas nodaļas dibināšanas apstākļus un darbību. Viņš, atmiņās kavējoties, stāsta: “Pamatojoties uz Maskavas ieceri, 1960. gadu sākumā Mākslas akadēmiju, kurā pasniedza tēlotājmākslu, vajadzēja likvidēt un pārveidot par rūpnieciskās mākslas un dizaina augstskolu. Rektors Leo Svemps, pēc Induļa Zariņa un citu kolēģu stāstītā, izdomāja nodibināt Pedagoģijas nodaļu, kurā tā aplinkus gatavotu gleznotājus un māksliniekus. Pedagoģija kā nosaukums piešķirtu akadēmijai tādu lietišķu ievirzi. Tajā pašā gadā Mākslas akadēmijā nodibināja arī vēl virkni lietišķo mākslu nodaļu.”

*V. Hibnere (otrajā rindā ceturtā no kreisās) kopā ar
Mākslas akadēmijas kolēģiem*

Kavējoties atmiņās, tiek atklāts, kā 1970. gadā Mākslas akadēmijas absolventu Valdi Villerušu Pedagoģijas nodaļas vadītāja V. Hibnere, pēc sarunām ar Induli Zariņu, uzaicināja strādāt par pasniedzēju. Tas bijis laiks, kad kopā ar kolēģiem L. Grasmani un G. Vaksmani nodaļā noritējis nopietns pedagoģiskais un zinātniskais darbs, kurā V. Hibnere tiek raksturota kā aizrautīga iniciatore un vadītāja.

Turpinājumā seko stāstījums, ka V. Hibnerei interesēja jēgpilns mākslas apguves process, viņai rūpēja skolotāju tālākizglītība un profesionālā pilnveide. Kopā ar akadēmijas kolēģiem tika izstrādāts metodisks materiāls, kurš tapa ar lielu zinātnisku precizitāti, nepieļaujot paviršību nevienā darba posmā. V. Hibneres godīgumu pret darbu un zinātņi apliecina fakts, ka visam bija jābūt eksperimentāli pārbaudītam, skrupulozi izstrādātam un korekti uzrakstītam. Sadarbība ar skolotājiem un konsultācijas dažādās Latvijas pilsētu un rajonu skolās nodrošināja eksperimentālās darbības veiksmīgu norisi. Par

V. Hibneres darba apjomu un zinātniski pētniecisko darbību liecina atmiņu stāsts par katedrā glabāto metodiskā materiāla kopumu ar pētnieciski eksperimentālā darba rezultātiem, bērnu zīmējumiem un darbu paraugiem.

Atmiņu stāstījumā profesors atklāj, ka V. Hibneres komunikatīvais talants palīdzēja izveidot plašu paziņu loku Latvijā un ārvalstīs. Pateicoties saviem kontaktiem Latvijas Izglītības ministrijā un Metodiskajā kabinetā, izstrādātais metodiskais materiāls tika izplatīts vispārīgizglītojošās skolās visā Latvijā. Tā V. Hibnere bija plaši pazīstama un viņu zināja kā atsaucīgu kolēģi, tāpēc skolotāji no dažādiem reģioniem ar viņu sadarbojās, lai saņemtu profesionālu atbalstu un padomu.

Savu pedagoģisko darbu V. Hibneres vadībā profesors atceras ar godbijību: “Viņa pieradināja strādāt (..) prasīja precīzu un skrupulozu darbu.” Viņš atzīst, ka tā bijusi laba skola, lai apjēgtu ne tikai notiekošo skolā, bet arī akadēmijā.

Par V. Hibneres zinātnisko erudīciju, pētnieciskās darbības plašumu liecina sadarbība ar kolēģiem ārpus Latvijas, abonētie periodiskie izdevumi un grāmatas no ārvalstīm. Stāstījumā atklājas arī V. Hibneres atbildība par kolēģu zinātnisko pieredzi un izaugsmi, organizējot kopīgus braucienus uz Maskavas Pedagoģijas akadēmijas plašo bibliotēku un Ļeņina vārdā nosaukto bibliotēku, kur tika izzināta literatūra no visas pasaules. Teorētiski tika pētīti pat tādi aspekti kā zīmēšanas kabineta iekārtojums, zīmēšanas galdiņu dizains, apgaismojums utt. Atrastā informācija periodikā par bērnu zīmēšanas īpatnībām un zīmējumu veidiem tika apkopota, izmantojot atrasto tekstu kopijas, izgriezumus un dažādus izrakstus.

No mūsdienu skata punkta raugoties, interesanti savdabīgs šķiet V. Hibneres darba stils, strādājot pie publikācijām un materiāliem konferencēm, skrupulozi slīpējot rakstu līdz pilnībai. Atceroties darbu pie publikācijām, V. Villerušs atklāj kopdarbības stilistiku: “Raksts tika neskaitāmas reizes pārlasīts. Katrs no mums lasa, veic teksta korekciju, tad dod kolēģim. Tika griezti teksta fragmenti, līmētas rindkopas jaunā

secībā, rokrakstā papildināts. Viņa smejojot skaidroja, ka tā esot *režiklē* tehnika (no krievu val. *реж* – griez, *и* – un, *клея* – līmē).”

Par V. Hibneres nopietnību attieksmē pret mākslas pedagogiju liecina viņas interese par terminoloģijas un jēdzieniskiem jautājumiem. Dažādu valodu ietekmes dēļ, mākslas pedagogijā ir daudz neskaidrību saistībā ar vizuālās mākslas terminiem un jēdzieniem. Stāstītais apliecinā, ka apspriežamo jautājumu loks kolēģu diskusijās esot bijis plašs, par visdažādākajiem jautājumiem.

V. Hibnere jutusi augstu atbildību par savu un kolēģu darbu un tā rezultātiem starptautiskā mērogā. Par to liecina viņas sadarbība ar Japānas mākslas pedagogiem. Viņa esot noraidījusi ielūgumu piedalīties konferencē Japānā referēt par pieredzi un zinātniski pētnieciskajiem rezultātiem mākslas pedagogijā, skaidrojot, ka pētījums vēl nav pilnīgs, lai to starptautiski prezentētu.

V. Villerušs raksturo V. Hibneri kā korektu un neuzbāzīgu kolēģi, iejūtīgu, cilvēcisku un rūpīgu pret studentiem, viņu studiju gaitām un kavējuma apstākļiem. Saglabājot toleranci, V. Hibnere vienlaikus bija arī prasīga studentu zinātnisko darbu izstrādē un to teksta precizitātē. Kā pierādījums V. Hibneres un viņas kolēģu darbam ir tā laika akadēmijas absolventi, kuri vienlaikus ir lieliski mākslinieki un veiksmīgi pedagogi mākslas un vispārīzglītojošās skolās. Sarunas noslēgumā V. Villerušs aizdomājies nosaka: “Jā, Hibnere bija cilvēks, kas darīja savu lietu no sirds... tā arī bija visa viņas dzīve.”

Uz šīs vienkāršās patiesības atskārsmes beidzas profesora V. Villeruša atmiņu stāstījums. Iestājas neliels, mulss klusums, un attopamies jau vieglā sarunā par šodienas vajadzību pēc Hibneres darba jaunapgūšanas, saistot viņas mantojumu ar mūsdienu situāciju mākslas pedagogijā. Ar kopīgi vērstu optimistisku skatu un laba vēlējumiem nākotnē atvados, lai, pie sevis pārcilājot piedzīvoto, atskārstu, ka biju lieciniece kam vēsturiski skaistam: mans mākslas skolotājs V. Villerušs atmiņu gaisotnē tikās ar manu zinātnes skolotāju V. Hibneri.

Valentīna Hibnere – pozitīva personība

*Dr. psych. Rita Bebre,
Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas profesore,
Kreativitātes centra vadītāja*

Valentīnu Hibneri atceros kā ļoti pozitīvu personību: viņai piemita atbildīgums un centība darbā; cilvēciskajās attiecībās viņa bija smalkjūtīga, empātiska, atsaucīga. Tuvāk ar Valentīnu Hibneri iepazinos, kad pēc žurnāla “Skolotājs” redaktora Anitas Šmites priekšlikuma uzaicināju Valentīnu piedalīties manā Latvijas Zinātnes padomes grantā. Nenožēloju šo izvēli, jo ciešā sadarbībā ar Valentīnu tika rīkotas pirmās starptautiskās kreativitātes konferences.

Patiesībā mūsu pirmā sastapšanās pētniecības jomā bija daudz agrāk. Man nācās recenzēt V. Hibneres grāmatu “Bērnu tēlotājdarbības psiholoģija” (Rīga: Zvaigzne, 1977. 109 lpp.), par ko man izteikta pateicība grāmatas priekšvārdā.

Pirmā starptautiskā kreativitātes konference notika 1996. gada novembrī Izglītības un zinātnes ministrijā (tolaik biju Pedagogu atbalsta centra vadošā pētniece), ministrs A. Piebalgs labprāt konferencei atvēlēja Balto zāli. Konferences vadītāja bija Dr. psych. R. Bebre, rīcības komitejā – V. Hibnere un A. Šmite, kuras palīdzēja konferences praktiskajā organizēšanā. Dr. paed. Valentīna Hibnere konferencē prezentēja savu pētījumu “Tēlotājas mākslas funkcijas radošas personības attīstībā”, kā arī vadīja interešu grupas “Mākslinieciski radošā darbība (vizuālās mākslas priekšmetā)” nodarbību.

Otro konferenci 1997. gadā mēs ar Valentīnu, kā mana vadītā LZP granta grupas dalībnieces, organizējām divatā.

Valentīnas referāta temats bija “Bērnu domāšanas attīstīšana, modelējot attēlus un vizuālu kompozīciju”. Sākot ar trešo konferenci (1998), tās turpmāk visas notiek Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā (tolaik – augstskolā). V. Hibnere īslaicīgi bija RPIVA

*I starptautiskajā kreativitātes konferencē
Izglītības ministrijas Baltajā zālē, 1996. gads*

Kreativitātes centra pētniece. Minētajā konferencē viņas referāta temats bija “Bērnu radošā iztēle”. Konferences noslēgumā notika V. Hibneres grāmatas “Bērna vizuālā darbība” I daļas (Rīga: RaKa, 1998. 206 lpp.) atvēršana.

Ceturtajā konferencē 1999. gadā Valentīna nolasīja referātu “Bērnu stihiskās (spontānās) radošās vizuālās darbības attīstības stadijas un vizuālās pazīmes”. Šī konference vainagojās ar nozīmīgu notikumu: Kreativitātes centra (kā RPIVA sabiedriskas struktūras) nodibināšanu. Dr. paed. Valentīna Hibnere bija aktīvāko Kreativitātes centra dibinātājbiedru starpā.

Piektā konference (2000. gada novembrī) bija pēdējā starptautiskā kreativitātes konference, kurā piedalījās Valentīna Hibnere, prezentējot pētījumu “Bērna vizuālā darbība”. Tā paša gada vasarā bija

iznākusi viņas analoga nosaukuma grāmata (līdzautore L. Grasmāne) "Bērna vizuālā darbība. II daļa. Mākslas pedagoģija" (Rīga: RaKa, 2000. 342 lpp.). Grāmatā publicēts autores pētnieciskās darbības nozares raksturojums: "Vizuālās mākslas pedagoģija ir novatorisks, moderns, integrēts, tādēļ blīvs, kompakts, ekonomisks kurss. Tas balstās uz akmeoloģiju, ergonomiku un kreativitāti, kā arī uz psiholoģiju, kas atsedz bērna/skolēna radošās darbības iekšējās rezerves." Arī piektās konferences noslēgumā bija novitāte – tika atvērts starptautiski recenzēta zinātnisko rakstu krājuma "Radoša personība" I sējums, kurā publicēts V. Hibneres raksts "Vizuālās radošās domāšanas un iztēles attīstība" (*Radoša personība*, sast. R. Bebre. Rīga: Vārti. 257 lpp.).

V. Hibnere uzsāka darbu pie monogrāfijas III daļas par 1–12-gadīgu bērnu stihisko un spontāno zīmējumu saskaņā ar radošās personības attīstību. Pēc mana ierosinājuma tika uzsākts longitūdināls

*Ciemojoties pie prof. R. Bebres un apkopojot
starptautiskās kreativitātes konferences rezultātus. 1998. gads*

pētījums, pamatojoties uz dabisko pedagoģisko eksperimentu pamatskolā (6 g. v.) un vispārizglītojošajā skolā (7–12 g. v.), strādājot ar pedagogiem, kuriem nav speciālās mākslinieciskās izglītības. Pētījuma iesākumā konstatēts, ka sākotnējā orientācija uz vizuālo mākslu kā vērtību ir būtisks radošas personības un vizuāli radošās darbības attīstības nosacījums, kā arī tas, ka mākslas pedagoģija daudz kultūru sistēmā sekmē latviskuma identitātes saglabāšanu, labāk sagatavo jauno paaudzi dzīvei 21. gadsimtā.

Iecerēs palika sadarbības plāni ar Latvijas Mākslas akadēmijas docētājiem – prof. V. Villerušu, mākslas maģistri D. Villerušu un mākslinieci L. Grasmani: bija paredzēts plašs apkopojums par vizuālās mākslas teorijas pamatiem, kurš būtu noderīgs topošajiem un praktizējošiem pedagogiem. Vēl iecerēs palika vizuālās mākslas terminu vārdnīca latviešu, vācu, krievu un angļu valodā.

Ar Valentīnas Hibneres aiziešanu mūžībā zaudēju brīnišķīgu kolēģi, domu biedreni un ģimenes draugu. Kopīgi gatavojoties pirmajām piecām kreativitātes konferencēm, Valentīna bieži ciemojās pie mums Brīvības ielas dzīvoklī. Viņa ar prieku piedalījās maltīšu gatavošanā kopā ar manu vīru Andri, abi dalījās savos kulinārijas noslēpumos. Valentīna bija precīza, ievērojot dienas režīmu un ēdienreizes – precīzās stundās. Viņa bija enerģiska, labā fiziskā formā, dzīvespriecīga, tāpēc viņas aiziešana bija gluži negaidīta viņas daudzajiem kolēģiem.

Atvadoties no Valentīnas, guldot viņu Raiņa kapos līdzās mātei, tika veltīti atmiņu stāsti par Valentīnas darbīgumu, būtisko ieguldījumu Latvijas pedagoģijas, īpaši mākslas pedagoģijas, attīstībā, veikumam, kuram ir nezūdoša vērtība.

Likteņa dāvana

*Mg. psych. Irēna Sabiene,
bijusī Šauļu Universitātes Psiholoģijas katedras lektore,
universitātes emeritēto kluba biedre*

Vēls rudens. Baltijas valstu psihologu un pedagogu, izglītības speciālistu konference Viļņā 1966. gadā. Valentīnas Hibneres referāts, kas ieinteresēja klausītājus, bija saistīts arī ar manu tēmu. Bērnu zīmējumu dziļa analīze, humāna attieksme pret bērnu un viņa tēlotājdarbības izkopšanu rosināja turpmākai sadarbībai. Valentīnas patiesā, taktiskā un īpaši pozitīvā attieksme kļuva par aizsākumu un turpinājumu mūsu daudzu gadu draudzībai, sadarbībai, veicot zinātniskos pētījumus bērnu tēlotājmākslas jomā.

Laika posmā no 1967. līdz 1970. gadam pastāvīgi tikāmies A. Hercena vārdā nosauktajā Ļeņingradas pedagoģiskajā institūtā, kurā Valentīna turpināja darbu pie zinātņu kandidāta disertācijas, bet es biju tikko uzsākusi studijas aspirantūrā. Īpaši emocionālas un mums būtiskas sarunas norisinājās bibliotēkā. Valentīna priecājās, ja atrada kādus retus izdevumus, kas apstiprināja vai arī neapstiprināja viņas zinātniskajā darbā izvirzīto hipotēzi. Viņa uzdrošinājās iesniegt savam zinātniskā darba vadītājam rūpīgi pārdomātu un strukturētu, vēsturiskā aspektā skatītu teorētiskā materiāla analīzi un piedāvāt savu skatījumu Latvijas bērnu tēlotājmākslas darbības raksturojumam. Bērnu praktisko darbu vispusīga izpēte un analīze atbilstīgi latviešu etnokultūras mantojumam, secinājumi par bērna personību attīstošu izglītības procesu balstījās uz dziļu psiholoģisku skatījumu un izpēti.

V. Hibnere bija daudzu starptautisku zinātnisku konferenču aktīva dalībniece, kuras norisinājās Šauļu Pedagoģiskajā universitātē (tolaik – institūtā), kā arī studentu, maģistrantu semināru lektore. Viena no semināra dalībniecēm, maģistrante, vizuālās mākslas pedagoģe un metodiķe Marite Ruzgite (*Maryte Ruzgyte*, viņa ir arī vairāku konfe-

*I. Sabiene kopā ar V. Hibneri
Latvijas Valsts operā. 1999. gads*

renču rakstu krājumu vāka zīmētāja/ māksliniece un noformētāja) atceras: “Ar Valentīnu iepazīnāties, kad biju vēl 2. kursa studente. Viņa vadīja mums tēlotājmākslas kursu, un viņas dotos uzdevumus mēs vēlāk izmantojām. Viņa mums parādīja, kā no vienkāršām, pat elementārām formām var izstrādāt interesantus un saistošus uzdevumus; mācīja, kā ieinteresēt audzēkņus darboties radoši. Viņas lekciju galvenais mērķis bija atraisīt mūsu un mūsu topošo audzēkņu radošumu. Ar Valentīnu izveidojās arī personiskāka, tuvāka saskarsme. Viņai bija cēla sirds; viņa bieži mani rosināja turpināt zinātnisko karjeru, uzrakstīja cildinošu rekomendāciju, saskatīja manī zinātnisku un radošu potenciālu. Paldies viņai par sarunām, izstādēm, ekskursijām, konferencēm un manu zinātnisko rakstu rediģēšanu!”

V. Hibnere aicināja mūs piedalīties Latvijas Kreativitātes centra organizētajās starptautiskajās konferencēs, kurās mēs piedalījāmies ar saviem zinātniskiem pētījumiem un kurās varējām diskutēt par mūs interesējošiem jautājumiem.

Valentīna steidzās dzīvot, kaismīgi veica zinātnisko un metodisko darbu, no sirds palīdzēja visiem un vienmēr. Tā, ierodoties tikties ar mani Baltijas valstu seminārā “*Step by Step*”, kas norisinājās Jūrmalā,

un iepazīdamās ar Lietuvas delegācijas pārstāvjiem, viņa atrada laiku arī, lai konsultētu manas draudzenes – kolēģes, kā labāk izstrādāt un strukturēt pētniecisko darbu par bērnu vizuālo darbību. Viļņas Pedagoģiskās universitātes (tolaik – Viļņas Pedagoģiskā institūta) kolēģi jutās iepriecināti, kad Valentīna piekrita vadīt vairākus seminārus viņu studentiem un maģistrantiem. Atsauksmes par viņas semināriem varu apkopot šādi: “Viņa bija ļoti pieejama, vienkārša un kompetenta savā darbā.” Viņai piemita apbrīnojama spēja acumirkļī uztvert pētnieciskā darba problēmu un ieteikt turpmākā darba stratēģiju, virzienu, pat risinājumus. Pēc šādas konsultācijas tobrīd doktorante Kristina Stankeviciene vēlāk ļoti sekmīgi aizstāvēja doktora disertāciju.

Viņai no sirds vēlas pateikties arī mana ģimene: meita Ruta – etnoloģe, Janīna – mākslas zinātniece, par daudzajām apmeklētajām izstādēm Rīgā, par apgūto māku/prasmi izprast un novērtēt tautas mākslu, pasaules mākslas šedevrus, jaunus virzienus un tendences mākslā. Paldies Valentīnai par brīnišķīgo dzīves skolu, par izjusto un pausto cieņu pret cilvēku – vienalga kāda vecuma, izglītības un sociālā stāvokļa!

Valentīnas Hibneres ieguldījums vizuālās mākslas mācību priekšmeta attīstībā

*Elita Migačeva,
Latvijas Vispārizglītojošo skolu mākslas pedagogu
asociācijas (VSMIPA) valdes priekšsēdētāja*

Valentīna Hibnere sava mūža gadus veltījusi bērnu radošās mākslinieciskās darbības izpētei, ir pamatlicēja mākslas pedagogijas metodikai Latvijas izglītībā. Viņa sistematizēja radošās darbības uzdevumus atbilstīgi bērnu vecumposmu īpatnībām un psiholoģijai, lai, apgūstot tēlotājmākslas tehnikas, attīstītu skolēnu iztēli, veicinātu viņu interesi vizuālajā mākslā, sekmētu pacietību un izturību mākslinieciskās darbības mērķa sasniegšanā.

20. gadsimta 70. un 80. gadu mijā V. Hibneres kā mākslas pedagogijas zinātnieces nopelns ir viņas metodiskā darba devums vispārizglītojošo skolu skolotājiem. Tas iedvesmoja skolotājus izmantot daudzveidīgu vizuālās mākslas saturu skolā un iedrošināja māksliniekus pedagogiskajam darbam, jo bija skaidra metodika.

V. Hibnere, pamatojoties uz zinātnisko pieredzi, uzsvēra, ka pati daba "ieliek" bērnam spēju izteikt sevi glezniecībā vai grafikā. Šī atziņa ir aktuāla arī mūsdienās. Savos metodiskajos materiālos zinātniece ieteica, kā pakāpeniski eksperimentēt ar krāsām, ieviesa tādu tēlotājmākslas tehniku kā darbu ar flomāsteriem, atbilstīgi izveidojot secīgus darba uzdevumus. Skolotāji savā darbā vairāk uzmanību veltīja mākslas pamatu apguvei un drosmīgāk pielietot daudzveidīgās tēlotājmākslas tehnikas un mākslas veidus. Tas veicināja skolēnu fantāziju un mākslinieciski radošo darbību, kā arī sekmēja viņu vispusīgu attīstību.

Pateicoties V. Hibneres aktīvai pozīcijai mākslas pedagogijā, skolās sāka iekārtot zīmēšanai atbilstīgus kabinetus, pat plānojot jauno skolu ēkas. Svarīgi atzīmēt, ka V. Hibnere ar savu darbu veicināja

attieksmes maiņu par mākslas nozīmīgumu vispusīgas, radošas personības attīstībā gan pedagogu, gan skolēnu un vecāku vidū. Līdz ar to 20. gadsimta 80. gadu beigās izglītības metodiķiem radās lielāka ieinteresētība pilnveidot zīmēšanas mācību priekšmetu, kā rezultātā “savadabīgā” mācību satura un daudzveidīgo tēmu ziņā tas kļuva līdzvērtīgs citiem mācību priekšmetiem.

Pateicoties V. Hibneres zinātniskā darba devumam un pedagogu sadarbībai, atmodas laikā Latvijā mākslas pedagogijā bija sasniegti augstākie rezultāti bērna vispusīgi radošas personības izaugsmē. V. Hibneres un līdzautoru sarakstītās grāmatas tajā laikā bija novitāte. Vēl mūsdienu studenti, topošie skolotāji, bibliotēkās tās pieprasa, lai, uz V. Hibneres atziņām pamatojoties, izstrādātu zinātniskos darbus. V. Hibnere bija atvērta visam jaunajam, tā savos jaunākajos metodiskajos norādījumos skolotājiem bija jau izstrādāti ieteikumi darbam ar datoru, sadarbības modeļiem projektu darbos un mākslinieciski radošām aktivitātēm vidē (*performancēm*).

Personīgi ar V. Hibneri iepazinos 1997. gada vasarā. Atturīgi laipnu, bet emocionālu personību. Viņa saskatīja cilvēkā inteliģences dziļumu, lai vienkāršu sarunu pārvērstu ilglaicīgā draudzībā. Tikšanās ar V. Hibneri bija impulss tālākai sadarbībai, izkopjot vizuālās mākslas pedagogu darba pieredzi kopīgās radošās nodarbībās (plenēros, braucienos, semināros), lai veicinātu vienotu profesionālu pieeju un garīgās pieredzes apmaiņu, atraisot pedagogu radošumu un radot drošības izjūtu un pārliecību par savām individuālajām spējām.

2000./2001. mācību gadā Latvijas Vispārizglītojošo skolu mākslas pedagogu asociācijas (LVSMPA) dibināšanas laikā V. Hibnere palīdzēja ar vērtīgiem padomiem tās konceptuālās pieejas un risinājumu izstrādāšanā. Asociācijas darbības mērķis ir piedalīties mākslas izglītības tālākā attīstībā un veicināt bērnu mākslas politiku valstī. Īpaša nozīme bija skolēnu zīmēšanas olimpiādēm, kurās skolēni varēja parādīt savu prasmi, celt pašapziņu un rādīt ikdienas stundu darba veikumu. Katru gadu olimpiādēs redzēja republikas novadu identi-

tāti – atšķirības krāsu izjūtās, tēmu uztverē un meistarību sadarbībā. Olimpiādei bija arī kontrolējošs raksturs vispārējās izglītības mākslas pedagogijā. Tās rezultātus izvērtēja, apkopoja un izstādīja skolēnu izstādēs. Latvijas vizuālās mākslas olimpiāde kā pedagogiska tradīcija ir unikāla.

Pārdomājot V. Hibneres zinātnisko devumu bērnu radošuma attīstības veicināšanā Latvijā, var secināt, ka viņas devums ir nozīmīgs, jo pedagogi tad un vēl šodien var gūt iedvesmu jēgpilnam darbam ar skolēniem, plānveidīgi un pēctecīgi attīstīt radošo sadarbību ar skolēniem stundās it kā nenozīmīgajā zīmēšanas mācību priekšmetā.

Piezīme: Kopējās atmiņās par V. Hibneres darbības laiku dalījās arī mākslas pedagoges – Milvija Žigure, Aija Kalniņa, Aija Melece.

Atmiņas par mana zinātniskā darba vadītāju V. Hibneri

*Dr. paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča,
Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas lektore*

Dzīvē esmu dāsni lolota, jo nozīmīgās dzīves krustcelēs mani virzījuši tādi izcili skolotāji kā Valentīna Hibnere. Mūsu sadarbība saistīta ar laiku, kad es kā māksliniece pieņēmu izaicinājumu būt arī pedagogs, kam sekoja pārdošs solis – studijas doktorantūrā. Liktenīgi profesore Dr. habil. paed. Ausma Špona par mana zinātniskā darba vadītāju ieteica Dr. paed. Valentīnu Hibneri, tad vēl nenojaušot, ka pati pārņems mana promocijas darba vadību tā nobeiguma posmā.

V. Hibnere bija un ir izcila personība, kuras darbība norisinājās laikā, kad priekšstati par mākslas pedagoģijas iespējām radošas personības attīstībā Latvijā bija aizsākumā. Idejas par jaunradi un kreativitāti pedagoģijā, tā veicināšanu bija novatoriskas, kas noteica skata punkta maiņu uz mākslas pedagoģijas mērķi. Tad un arī vēl šodien mākslas pedagoģijā valdošie priekšstati orientējas uz sasniedzamajiem profesionālajiem rezultātiem, ignorējot mākslas studiju procesa kvalitāti, ka māksla nav jāmācās mākslas pēc, bet gan dzīves pēc. Mākslas pedagoģijā konservatīvie principi ir nemainīgi saglabājušies un kļuvuši par pedagoģiskās darbības stereotipiem, ļaujot triumfēt akadēmiskajai pieejai vispārīzglītojošās skolās, interešu izglītībā, iedalot bērnus talantīgajos un mazāk talantīgajos, piedāvājot bezjēdzīgu mākslas mācīšanu, vienvēdīgu mācību saturu. To apstiprina arī reālā situācija augstskolā, kur studijas uzsāk jaunie studenti, topošie skolotāji. Viņiem ir deformēti priekšstati par vizuālās mākslas studijām un to jēgu, nav ieinteresēti mākslas procesos un pauž noliedzošu attieksmi pret individuālām radošajām spējām. Tādēļ mūsdienās joprojām nozīmīgs ir V. Hibneres darba ieguldījums mākslas pedagoģijā topošajiem un praktizējošajiem skolotājiem radoši pedagoģiskajā sadarbībā ar bērniem 21. gadsimtā.

V. Hibnere dzīvoja laikam pa priekšu un tomēr esot īstā laikā un vietā, lai mums, pedagogiem, mainītu stereotipa priekšstatu par mākslas pedagoģijas būtību un jēgu. Viņa bija sava garīgā spēka pilnbriedā, godīga savā attieksmē pret sevi, darbu, zinātni, mākslu un pedagoģiju. Mums līdzās dzīvoja izcila personība: rosīga savā ikdienas gaitā, klusa un neuzbāzīga apkārtējā burzmā, apveltīta ar emocionālo inteliģenci. Personība ar noslēpumu, apslēpta savā vienkāršībā un dzīves piesātinājumā, patiesa. Vienkāršība, tolerance un iejūtība pret kolēģiem, studentiem un līdzcilvēkiem. Klusi pacietīga pret bezjēdzību, smalka savā vienkāršībā, liela savā pieticībā, nenogurstoša savā pārliecībā. Māksliniece zinātnē. Tādu es iepazīnu savu skolotāju un zinātniskā darba vadītāju Valentīnu Hibneri.

Viņa bija pedagogs mākslā ar spēju raudzīties jēgpilni uz mākslu pedagoģijā un pedagoģiju mākslā. Kreativitātes jēdzienu ārpus mākslas radošajiem procesiem Hibnere ienesa mākslas pedagoģijā saistībā ar radošas personības attīstības iespējām jau pirmsskolā. Viņas skatījums uz vizuālās mākslas metodikas pamatnostādņēm bija novatorisks, kas lika skolotājiem saprast un respektēt, ka katrs māksliniecišķās darbības veids vizuālajā mākslā ir saistīts ar kādu no bērna kā radošas personības attīstīšo komponenti, tās veicināšanu.

V. Hibneres zinātniski radoša sadarbība ar profesori Ritu Bebri bija saistībā ar kreativitātes pētījumiem Latvijā un organizētām starptautiskām kreativitātes konferencēm. Aktīva manis iesaistīšana konferenču darbā ļauj turpināt Hibneres iesākto darbu, piedaloties un referējot par sava pētījuma rezultātiem, iepazīstināt auditoriju ar pedagoģiski metodiskajiem ieteikumiem, idejām, mākslas apguves jēgas pamatojumu.

Tā trīs gadus, soli pa solim, V. Hibnere mani virzīja pretī zinātniskajai izpratnei par mākslas jēgu cilvēka dzīvē, radošas personības attīstībā. Tas bija mans pirmsākuma laiks zinātnē, jaunai pieredzei, citādi domāšanas virzībai. Tas bija sākums radošiem meklējumiem un atklāsmei par pasaules un lietu vienkāršību, mākslas un dzīves mījisa-

karībām, mākslas saistību ar dzīves kontekstiem un pamatnostādņēm mākslas pedagoģijā. Radošs mirklis trīs gadu garumā un beznosacījumu radoša sadarbība. Mirklis kā skola, kurā guvu profesionālās dzīves pieredzi, atskārstot, ka V. Hibnere manī ir atstājusi daļu savas enerģijas, ielikusi zinātnisku pamatu, uz kura veidojas jaunas atziņas un iespēja viņas darba turpinājumam.

Viss bija tik ikdienišķi parasti, bet Hibneres skrējiens pēkšņi pārtrūka, un iestājās klusums... Tas klusums, kurā sajutu sevi atstātu, balansējot paškritikā uz trausli ielikta pamata. Bija pienācis laiks, kad, paliekot vienai, nācās meklēt sevi, lai atklātu, ka skolotājs vienmēr ir līdzās. Un viņa vienmēr ir man līdzās.

Mans promocijas darbs *Studentu radošuma veicināšana vizuālās mākslas studijās* ir veltīts Valentīnas Hibneres piemiņai. Pateicoties profesores Ausmas Šponas ticībai un iedvesmojošai darbībai, promocijas darbs tika izstrādāts un veiksmīgi aizstāvēts. V. Hibneres klātesamību sajūtu savā pedagoģiskajā darbā, iestrādājot viņas idejas un nostādnes vizuālās mākslas mācību grāmatās, metodikas studiju kursā augstskolā un skolotāju semināros.

Radoša sadarbība ar izcilo pedagogi

*Mg. paed. Solveiga Čakstiņa,
mākslas pedagoģe*

Ar Valentīnu Hibneri iepazinos 1996. gadā. Viņa bija mana maģistra darba “Skolēnu darinājumu komplekti svētkiem vizuālās mākslas stundās” vadītāja Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas nodaļā. Valentīna Hibnere bija izcila pedagoģe, kurai bija ārkārtīgi vispusīgas un dziļas zināšanas mākslas pedagoģijā. Man tās tika nodotas ļoti neuzbāzīgi un toleranti. Darba vadītāja nekad sevi neuzskatīja par augstāk stāvošu, mūsu sadarbība bija radoša, orientēta uz abpusēju domu apmaiņu. Valentīna Hibnere vienmēr uzsvēra kreativitātes nozīmi pedagoģiskajā procesā. Radoša pieeja, izvairīšanās no šablonisma joprojām ir arī manas pedagoģiskās darbības vadmotīvs.

Valentīna Hibnere bija arī prasīga pedagoģe. Esmu ieguvusi nopietnu attieksmi pret darba procesā iekļauto vissīkāko detaļu, jēdzienu un pieturzīmi. No Valentīnas Hibneres esmu iemācījusies arī daudz praktisku lietu, piemēram, kā grupēt un eksponēt audzēkņu darbus, kā veidot pedagoģiskajā darbā izmantojamās literatūras kartotēku. Viņa vēlējās, lai mūsu sadarbība turpinātos arī pēc maģistra darba aizstāvēšanas.

Valentīnas Hibneres ieguldījums mākslas pedagoģijā joprojām nav zaudējis savu aktualitāti un vērtību. Arī šodien aicinu esošos un topošos mākslas pedagogus iepazīties ar Valentīnas Hibneres pedagoģiskajām atziņām.

Valentīna Hibnere – skolotāja, kolēģe, draugs

*Mg. paed. Ausma Eglīte,
mākslas pedagoģe*

Valentīnu ievēroju jau tad, kad es vēl mācījos vidusskolā – garām manām mājām savās ikdienas gaitās stalti dodas steidzīga, jauna sieviete. Reiz nejaušā tikšanās pārauga mūsu ilgu gadu draudzībā līdz pat Valentīnas nāves dienai.

Iesākumā V. Hibnere bija mana skolotāja, padomdevēja un diplomdarba vadītāja Valsts Mākslas akadēmijā. Šajā laikā es viņu iepazīnu kā zinošu, lietišķu un smalkjūtīgu cilvēku. Viņa nekad neatteica savu padomu, labprāt dalījās ar savām zināšanām, tai pašā laikā, būdama prasīga pret sevi, viņa nepieļāva studentu pavirši padarītu darbu.

Mūsu sadarbība turpinājās arī pēc studijām akadēmijā. Valentīna labprāt apmeklēja manis vadītās mācību stundas skolā. Man lieti noderēja viņas padoms, kā organizēt un plānot darbu, kam pievērst uzmanību u. c. Vērtīga bija arī kopīga skolēnu darbu analīze. Savukārt daudzus bērnu darbus Valentīna izmantoja savā pedagoģijas zinātniskās pētniecības darbā.

20. gadsimta septiņdesmitajos gados mēs abas piedalījāmies PSRS Mākslas akadēmijas un Pedagoģijas zinātņu akadēmijas eksperimentālajā programmā par mācību satura izveidi tēlotājā mākslā un mākslinieciskajā darbā vispārizglītojošās skolās. Tādēļ mēs apmeklējām seminārus un konferences Maskavā. Ar Valentīnas starpniecību man bija iespēja iepazīties ar daudziem interesantiem un jaukiem cilvēkiem – personībām no bijušajām Padomju Savienības republikām, no kuriem daudzi no viņiem bija Valentīnas draugi. Īpaši vēlos pieminēt A. Hercena vārdā nosauktā Valsts Pedagoģiskā institūta bijušo profesori I. Gļinsku, Valentīnas disertācijas oficiālo oponenti un vēlāk arī draudzeni līdz profesores mūža beigām.

Būdamas Maskavā, mēs ar Valentīnu apmeklējām Vissavienības

Ļeņina vārdā nosaukto bibliotēku (tagad – Krievijas Valsts bibliotēku), lai iepazītos ar kaimiņrepubliku pieredzi vizuālās (toreiz tēlotājas) mākslas mācību priekšmetā, studējot izstrādātās disertācijas, metodisko literatūru un mācību grāmatas. Tajā laikā mēs abas izstrādājām metodiskas rekomendācijas par tēlotājas mākslas kabineta iekārtošanu un izmantošanu (1977).

Pēc V. Hibneres iniciatīvas 20. gadsimta septiņdesmito gadu beigās tika izveidots tēlotājas mākslas mācību stundu cikls Latvijas televīzijā. Atceros, kā mēs kopā veidojām scenāriju, kurā līdz pēdējam sīkumam bija jāparedz laiks pa minūtēm katrai darbībai, ko un kā vajadzēs demonstrēt utt. Faktiski scenārijs bija tekstuāls apraksts audiovizuālam demonstrējamam materiālam televīzijā. Personīgi es vadīju mācību stundu darbā ar gūša krāsām. Šiem raidījumiem bija liela pedagoģiska nozīme gan bērniem un viņu vecākiem, gan skolotājiem.

Piecus gadus mēs ar V. Hibneri bijām darba kolēģes Izglītības ministrijas Pedagoģijas zinātniskās pētniecības institūtā, līdz tā likvidēšanai 1991. gadā. Mūsu koleģiālās attiecības bija pāraugušas draudzībā. Iepazinu Valentīnu vairāk kā cilvēku. Viņai piemita neremdināma zinātkāre un interese par ļoti daudzām jomām. Neatļaidīgi un pacietīgi Valentīna iedziļinājās pētāmajā problēmā. Ļoti daudz lapu un lapiņu krājās, līdz tapa viņas darba gala produkts.

Pedagoģijas zinātniskās pētniecības institūtā V. Hibnere ir strādājusi pie tēlotājas mākslas mācību programmu izveides, līdzdarbojusies prof. A. Karules vadītajā eksperimentālajā projektā sešgadīgajiem bērniem par mācību uzsākšanu skolā. Pēdējos gados Valentīna izstrādāja jaunu mācību programmu mājturības stundām meitenēm.

V. Hibneres mūža darbs pedagoģiskajā psiholoģijā ir fundamentāls ieguldījums teorētiskajam pamatojumam vispārīzglītojošo skolu vizuālās mākslas mācību priekšmeta satura izveidē.

Valentīna ir sadarbojusies ar daudziem republikas pedagogiem

un māksliniekiem, daudzus viņa ir ievadījusi mākslas pedagogijas zinātniskajā darbā.

Lai arī mēs bijām pazīstamas vairāk nekā trīsdesmit gadus, Valentīna nemēdza personiski daudz stāstīt. Viņa nekad nesūdzējās ne par veselību, ne dzīvi vispār, vienmēr bija optimiste un bieži pat dzīves grūtajos brīžos uzmundrināja mani.

2001. gada 23. martā biju mājās, un pēcpusdienā uz īsu brīdi Valentīna bija pie manis ienākusi. Kā vienmēr viņa bija steidzīga, ie-nāksot paņļāpāt kādu citu dienu. Noskatījos, kā gar logu aiziet stalta, nedaudz steidzīga sieviete... Vēl nezināju, ka uz neatgriešanos.

Zīmējumi ar uzrunu

Anita Šmite,
bijušā žurnāla “Skolotājs” galvenā redaktore

Valentīna Hibnere – metodiķe, māksliniece, pētniece, pedagoģe, bet varbūt vienkāršāk – sirdsgudra sieviete, kas saprata jauna cilvēka emocionālo dvēseli, tās izpausmi formās un krāsās. Dalīties pārdomās par V. Hibneres darbību ir ne jau gluži neiespējami, bet sarežģīti, jo māksliniece bija tik teorētiski precīza vārdos, definējumos, domu formulējumos, ka bīstos ko nesaprastu pateikt.

No šodienas redzējuma mani kontakti (vēlāk sadarbība) ar V. Hibneri ir ar visai senu vēsturi. 20. gadsimta 70. gadu beigās, nokļūstot Rīgas 49. vidusskolā par direktores vietnieci, nācās iepazīt visu mācību priekšmetu programmas, pedagogus, taču uzsvars bija skolas novirzienam – ķīmija, fizika, matemātika. Rīgas 49. vidusskolas pamatskolas klasēs īstenoja **eksperimentālo vizuālās mākslas programmu**. Mans uzdevums bija vērot un analizēt eksperimenta gaitu, starprezultātus un gatavot pārskatus (atskaites). Patīkams pārsteigums bija tikšanās ar “projekta” kuratori V. Hibneri, no kuras pirmo reizi dzīvē guvu teorētisku un metodisku izpratni par zīmēšanu, formu, telpu, krāsu mācību un darba psiholoģisko vērtējumu. Divas reizes nedēļā skolas mākslas kabinetā bija saistošas pēcpusdienas “pie tējas glāzes” un sarunām par mākslu, par vecumposma nozīmi krāsu un formu meklējumos, kā arī radošuma izpausmes veicināšanu (mūsdienu terminā – motivēšanu). Ar V. Hibneres “zinošo un redzīgo aci” atlasījām skolēnu darbus izstādei skolā, skolēnu pilī un starptautiskajiem konkursiem. Pārliecinājāmies par kuratores plašajām zināšanām un dabas dotu metodiķes talantu – spēju ar vienkāršiem vārdiem saprotami izskaidrot un pamatot katra zīmējuma, gleznojuma, telpiskās formas priekšmeta galveno vērtību un radošo momentu.

Sadarbība ar pedagoģi V. Hibneri turpinājās 80. gados, aicinot

viņu *lektores darbā* Republikāniskā skolotāju kvalifikācijas celšanas institūta (RSKCI) skolotāju tālākizglītībasursos. Kā zinoša metodiķe V. Hibnere piedalījās arī mākslas pedagogu un klašu audzinātāju, pirmsskolas iestāžu pedagogu kursu satura izstrādē. Īpaši noderīgs bija V. Hibneres padoms jaunu lektoru, praktiķu iesaistē gan kursu organizācijā Rīgā, gan izbraukumos.

RSKCI (vēlāk Izglītības attīstības institūts) 80. gadu beigās un 90. gadu sākumā organizēja vērienīgas metodiska rakstura *tematiskas izstādes*, atbilstīgas izglītības attīstības prioritārajiem virzieniem. Gatavojot (RSKCI) dalību Tautas saimniecības sasniegumu izstādēs (Maskava) Izglītības paviljonā, aicinājām V. Hibneri pareizāk, uzskatāmāk, krāsaināk izkārtot apjomīgo informāciju (10–12 lielizmēra planšetes) plašajās zālēs, kā arī noformēt bukletus, iespieddarbus un vizuālo “papildinājumu”. Vēlāk šādu palīdzību sniedzām arī rajonu/pilsētu metodiskā darba skatēs – izstādēs.

Iedibinātās “draudzības vārdā” V. Hibneri iesaistīju vēl vienā aktivitātē. 90. gadu sākumā organizējām Izglītības ministrijas inspektoru, Izglītības nodaļu metodiķu un skolu vadītāju *radošos (10 dienu) seminārus* Jūrmalā, kuros 1,5 dienu programma bija paredzēta “radošai pašizpaušmei”. V. Hibneres piedāvātais nodarbību saturs katram vadītājam ļāva sevi ieraudzīt citos apstākļos, ar vēl neapzinātām spējām un iespējām. Tās bija neaizmirstamas stundas sevis pašapliecināšanai, jaukai telpas un formu izjūtai, citai nozīmei krāsu harmonijā un disharmonijā, figūras lomai zīmējuma veidošanā un agrāk nezināmām izpaušmēm vienkāršajam melnbaltajam zīmulum, avīžu kaudzei jaunās transformācijās. Šis bija laiks, kad mēs ar pedagogiem diezgan uzstājīgi prasījām māksliniecei izstrādāt gan metodiku, gan iesaistīties mācību grāmatu sagatavošanā. Daļa no tā ir īstenota.

Vētrainais pēcatmodas meklējumu–zaudējumu laiks atkal mūs saveda kopā SIA “Izdevniecībā RaKa”, kurā tapa abas vēsturiskās *V. Hibneres metodikas*, kas arī šodien uzskatāmas par ābeci zīmēšanas metodikā gan pirmsskolas izglītības iestādēs, gan skolās, gan augst-

skolās. Katra tikšanās reize bija ar jaunu saturu, jo izcilā metodiķe “pārdzīvoja” izglītības sistēmas pārmaiņu procesus, īpaši mākslu vietu un lomu izglītības saturā pirmsskolā, sākumskolā, pamatskolā un vidusskolā. Satrauca arī pedagogu izglītošanas tradīciju zudums, nepietiekama apjoma labākās pieredzes popularizēšana un mācību, metodisko līdzekļu nepietiekamība mūzikā un vizuālajā mākslā. Regulārās sarunas izdevniecībā materializējās pedagogiskā žurnāla “Skolotājs” izglītības prioritāšu skaidrojumos, pieredzes materiālu kopās, intervijās un aptaujās. Noderīgs bija metodiķes padoms, gatavojot tālākizglītības kursus rajonu/pilsētu Jaunatnes izglītības interešu centru vadībai un metodiķiem. Par visai plašo mākslas pulciņu, fakultatīvu, dažādu konkursu izveidi, kā arī integratīvo pieeju mākslai un psiholoģijai pateicība būtu jāizsaka arī “priekšlikumu, ideju piedāvātajai” V. Hibnerei.

Laikā, kad V. Hibnere strādāja pie savu grāmatu *sērijizdevuma* “Bērna vizuālā darbība” trešās grāmatas, tikšanās izdevniecībā vairs nebija tik pozitīva, jo pasliktinājušies bija autores sadzīves apstākļi. Tie nomāca personību. Ja neko citu nevarēju palīdzēt, domāju, ka vērtīgi uzklaut un mierināt arī nemaz nav tik peļami. Katru reizi autore nāca ar lielu somu, kurā bija grūti nosakāma izmēra autoru saraksti, proti, bijām norunājušas, ka būtu vērtīgi studentiem sagatavot mākslas studijām ieteicamo literatūras sarakstu. V. Hibnere autorus un darbus bija salīmējusi pareizā secībā uz bieza papīra, katru reizi redzēju arvien jaunus papildinājumus. Tika gaidīts Valsts Mākslas akadēmijas atzinums un ieteikumi papildinājumiem. Trešais nepabeigtais darbs – iecere – mākslas terminu skaidrojošā vārdnīca skolēniem, studentiem un pedagogiem. Cerams, ka to paveiks zinātnieces audzēkņi.

Darba darītājus varam nosacīti iedalīt divās grupās: tie, kuri uzsver sevi kā centrālo personu, un tie, kuri vienmēr saka “mēs to paveicām...”. V. Hibnere nekad nav sevi izcēlusi, lepojusies ar pedagogu atzinībām, teikusi, kāda nozīme ir viņas darbiem tēlotājas mākslas attīstībā. Parasti viņa auditorijā teica: “Mans padoms būtu tāds..., bet jūs jau paši to labāk zināt.”

Valentīna – “jūras draudzene”

*Dr. habil. paed. Dzidra Meikšāne,
Latvijas Universitātes emeritētā profesore*

Manā ģimenē Valentīnu sauca par “jūras draudzeni”. Mūsu radošās pārrunas notika, staigājot pa jūras krastu: no Bulduriem līdz Majoriem, dažreiz no Lielupes līdz Dzintariem. Nereti Jūrmalas kafetīnā satikām docentu J. Flūginu, kurš arī mēdza “domāt ar kājām”.

Vienā dienā Valentīna paziņoja: Bulduros atver nakšņošanas paviljonu pašā jūras krastā. Braucam? Vaļēja terase. Jāierodas no desmitiem līdz vienpadsmitiem vakarā. Ja izvēlamies guļas vietu ar skatu uz jūru, tad rītā redzam, kā saule lec, kā viļņos šūpojas un kliedz kaijas; ja ar skatu uz mežu, tad acu priekšā majestātiski līgojas priežu stumbri, skraida vāverītes, plivinās bērzu aizkari. No rīta pulksten septiņos modina, vēl jānokāpj līdz jūrai un tad “uz električku” un darbu Rīgā. Mums abām lekcijas skolotāju vasaras kursos: man – psiholoģijā, Valentīnai – bērnu tēlotājmākslā.

Valentīnai bija ļoti izteikta interese zinātnisko pētījumu jomā, prasība pēc absolūtas precizitātes un literatūras pārzināšanas ne tikai latviešu, bet arī krievu un vācu valodā. (Bērnībā Valentīnas ģimenē runāja arī vācu valodā.) Viņa vienmēr piedalījās Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas katedras sēdēs, arī promocijas padomes sēdēs. Tur “dzimušās domas” bija pierakstītas uz mazām lapiņām, ko pārsprīdām jūrmalas pastaigu laikā. Tāpat pētnieciskā darba atziņas, kas ietvertas Valentīnas grāmatās, tika rūpīgi un vispusīgi analizētas. Pēc šādiem “konsilijiem” doma aizvien kļuva skaidrāka.

Valentīna aktīvi piedalījās Baltijas valstu zinātniskās konferencēs, veica pētījumus skolās, dalījās ar skolotājiem neskaitāmās lekcijās, publicēja 6 grāmatas un ap 100 zinātnisku un metodisku rakstu.

Valentīnas profesionālajā darbā ietilpa mākslas izstāžu apmeklēšana, darbu analīze. Valentīna bija pazīstama kā mākslas kritiķe,

kuras vērtējumos integrēti apkopojās pedagogijas, psiholoģijas un tēlotājmākslas atziņas. Uz izstādēm viņa bieži vien aicināja līdz manu meitu Intu, lai salīdzinātu savu un ierindas skatītāja viedokli. Intas bērniības zīmējumi publicēti Valentīnas grāmatā “Bērnu tēlotājdarbības pamati”.

Valentīna ļoti ekonomiski izturējās pret laiku. Atšķirībā no manis viņa savu adresu grāmatiņu nekad nepārrakstīja, bet pievienoja lapiņas jau esošajām. Tās bija saspraustas un piespraustas visapbrīnojamākajā veidā un krāsojās gadu gaitā iegūtos toņos. Laika ekonomija, “lai saglabātu un neko nezaudētu”, pārvērtā dzīvokli par tādu kā arhīva un muzeja savienojumu, kur bija viss, tikai nebija vietas Valentīnai pašai. Vienmēr steiga, daudz darāmā, sakārtos vēlāk...

Tomēr Valentīnai nekad nepietrūka laika draugiem un kolēģiem. Iejūtība un atsaucība līdz pašai dziedībai. Valentīna bija gaidīta, uz viņu varēja paļauties, viņas aura bija labestība un izpalīdzība. Vēl viena īpatnība: Valentīna nekad nerunāja par sevi, savu personīgo dzīvi, ģimeni, un tā laikam mums visiem ir palikusi nezināma.

Valentīna bija viens no man vistuvākajiem cilvēkiem, un man viņas ļoti pietrūkst.

Valentīna Hibnere – talantīga zinātniece un izcila personība

*Dr. paed. Diāna Rumpīte,
Rīgas Tehniskās universitātes asociētā profesore*

Valentīnai Hibnerei ir bijusi īpaša vieta manā dzīvē un pētnieciskā darba ievirzē. Patiesībā viņa man bija “otrā mamma”, bezgala tuvs cilvēks, un tajā pat laikā arī ievērojama pētniece, kam es visu mūžu vēlējos līdzināties. Viņa bija ļoti sirsnīga, atsaucīga, izprotoša, kas nesavtīgi sevi atdeva pētnieciskajam darbam, ko veica godprātīgi, ar lielu rūpību un atbildības izjūtu, vairākkārt pārbaudot ikvienu vārdu, termina skaidrojumu savās topošajās publikācijās. Daudzi viņas audzēkņi atceras viņu kā neparasti radošu, talantīgu pedagogu, kas mācīja vizuālās mākslas pamatus bērniem, vizuālās mākslas pedagogiju studentiem, kas vadīja maģistra darbus un konsultēja doktorantus Latvijas augstskolās, kā arī aiz tās robežām. It īpaši cieši kontakti viņai veidojās ar kolēģiem Lietuvā.

Pirmo reizi ar Valentīnu Hibneri satikāmies 1980. gadā Maskavas metro. Viņa bija atbraukusi kopā ar talantīgo vizuālās mākslas pedagogu un mākslinieku Aldi Štelcu un viņa audzēkņiem apskatīt galvaspilsētas mākslas muzejus. Viņa uzskatīja, lai atraisītu bērna iztēli, viņa radošās spējas, bērns ir jāiepazīstina ar ievērojamu mākslinieku darbiem, tos kopīgi pārspriežot, analizējot gleznā attēloto sižetu, izvēlēto krāsu salikumu. Tolaik biju klātienē aspirantūrā Lomonosova Maskavas Valsts universitātes Psiholoģijas fakultātes Pedagoģijas un pedagoģiskās psiholoģijas katedrā, kuru vadīja profesore Ņ. Talizina. Jau tobrīd sapratu, ka Valentīna Hibnere ir ļoti aizrautīga, vitāla, neparasta personība, kas nemitīgi atbalsta un rosina jaunos, īpaši talantīgos māksliniekus un pedagogus. Viņa arī palīdzēja Aldim Štelcam gatavoties personālizstādēm. Diemžēl Alda Štelca dzīves gājums pārāk agri aprāvās un palika nepabeigti darbi un nerealizētas ieceres. Tāpat kā vēlāk mūsu mīļajai Valentīnai Hibnerei...

Viņa mums mēdza teikt: “Atceries, ka tu esi pats labākais! Un tu – pati labākā!” Kad mēģinājām iebilst, viņa iedrošināja, ka “neviens tevis pētīto jomu vai jautājumu nepārzina tik labi kā tu”. Šāda attieksme vairoja ticību sev un ļāva pārvarēt šaubu brīžus.

Pēc tam tikāmies jau Rīgā. Ar Valentīnu veidojās ciešas, sirsnīgas attiecības, pat vairāk – viņa kļuva par manu “otro mammu”. Mana māte nomira agri, tikko sasniegusi 60 gadu vecumu. Viņas sirsnība, mīļums, dzīves gudrība mūs ģimenē vienoja; viņa ļoti mīlēja bērnus, it īpaši savus mazbērnus; viņa lutināja arī mani. Pēc viņas nāves nācās saskarties ar dzīves skarbjām pusēm. Valentīna pamazām ienāca manā dzīvē kā ļoti īpašs, tuvs cilvēks un arī kā aizrautīga zinātniece.

Ar Valentīnu daudz staigājām gar jūru, pat jebkuros laika apstākļos. Vienlaicīgi runājām arī par viņas un maniem pētījumiem. Katra izteikta ideja rosināja jaunu. Stāstīju arī par Maskavas psihologu skolu, darbības teorijas nostādņēm, kuras apguvu Maskavas Valsts universitātē. Viņa savukārt stāstīja par saviem pētījumiem, atziņām. Jaunas idejas Valentīna pierakstīja uz mazām lapiņām, vēlāk tās sistematizēja; daudzas no tām attīstīja un iekļāva savos darbos – monogrāfijās, mācību līdzekļos un rakstos –, kā arī lekcijās.

Apbrīnoju Valentīnas rūpību, pat pedantismu pētnieciskajā darbā. Tā, piemēram, savās monogrāfijās “Bērna vizuālā darbība. 1. daļa. Pedagoģiskā psiholoģija” (RaKa, 1995) un “Bērna vizuālā darbība. 2. daļa. Mākslas pedagoģija” (līdzautore Lilija Grasmane; RaKa, 2000) viņa rūpīgi apkopoja simtiem radošus bērnu zīmējumus, tos komentējot un papildinot ar skaidrojumiem, ieteikumiem, kā atraisīt bērna radošās spējas vizuālā darbībā. Viņai bija raksturīga liela rūpība un atbildība darbā ar tekstu. Tā “Bērna vizuālā darbība. 2. daļa”, kurā ir vairāk nekā 300 lappušu, tika rūpīgi pārbaudīta katra zīmējuma vieta, vai tas atbilst tekstam. Tas patiesi bija apbrīnas vērts darbs!

Tikpat prasīga, kaut arī sirsnīga un rosinoša, viņa bija pret saviem maģistrantiem, jaunajiem kolēģiem, kuri lūdza viņas padomu, arī darbā pie zinātniskajām publikācijām. Viņa bieži palīdzēja rast pareizo

pētījuma virzienu, precizēt pētījuma mērķus, hipotēzi u. c. pētnieciskā darba komponentes. Viņa mēdza teikt: “Kādēļ tu tik sarežģīti raksti? To visu var pateikt vienkāršāk, loģiskāk. Vienmēr uzdod sev jautājumu – ko īsti savā rakstā vēlies pateikt.”

V. Hibnere mēdza atkārtot: “Es arī mācos.” Viņa apmeklēja pedagoģijas habilitētās doktores, profesores Ausmas Šponas lekcijas, bieži konsultējās ar pedagoģijas habilitēto doktoru, profesori Dzidru Meikšāni, kura bija arī recenzente abām Valentīnas grāmatām. Viņai izveidojās radoša, produktīva sadarbība ar Latvijas Universitātes Pedagoģijas fakultāti, kur viņa konsultēja un vadīja pētnieciskos darbus vizuālās mākslas jomā. Viņas centieni nemitīgi apgūt jauno savā jomā, skatot to integrēti ar jaunākajām atziņām pedagoģijā, psiholoģijā un pedagoģiskajā psiholoģijā, ļāva viņai radīt kompleksu pieeju bērna vizuālās darbības izpētē, raksturojumā, akcentējot bērna radošumu. Šāda integrēta pieeja skaidrota “Bērna vizuālās darbības” 1. daļā, skatot tādus arī šobrīd īpaši aktuālus jautājumus kā “radošas personības būtība un attīstība”, ietverot “bērnu personības un zīmējuma attīstības posmus”, bērna “psihes procesus un to attīstību veicinošus paņēmienus”, it īpaši “vizuālā māksla un tās ietekme uz radošas personības attīstību”. Jāatzīmē, ka šajā monogrāfijā ir bagātīgs terminu glosārijs – no 150.–188. lappusei – apmēram 40 lappuses, kas veido pat atsevišķu, kompleksu, integrētu pētījumu par terminu skaidrojumu vizuālās mākslas un ar to saistītās jomās. Tas palīdz pilnvērtīgāk izprast monogrāfijā rakstīto; tam varētu būt skaidrojoša nozīme arī šobrīd topošajos pētnieciskajos darbos – it īpaši bakalaura, maģistra un promociju darbos vizuālās mākslas jomā. Ļoti rūpīgi tika izstrādāti raksti žurnālam “Skolotājs”, kura galvenā redaktore bija Anita Šmite. Valentīna bija gandarīta par šo sadarbību ar izdevniecību “RaKa”, ar tās kolektīvu.

Valentīna mūs rosināja publicēt rakstus žurnālā “Skolotājs”; viņa mēdza teikt: “Tavs apkopotais vai izstrādātais materiāls var būtiski pārātrināt, atvieglot kādu citu pētījumu un palīdzēt to pilnīgāk veikt.”

Valentīnai bija laba veselība. Varētu teikt, ka viņa piekopa pat “spartisku” dzīves veidu – neveltot īpašu uzmanību apģērbam un ievērojot zināmu pieticību arī sadzīvē. Tajā pat laikā viņa aicināja līdzīgi pastaigās gar jūrmalu, kuras viņa smaidot sauca par “pārgājieniem”, mācīja pareizi elpot, kā lietot veselīgu uzturu.

Valentīna bija smalks un jūtīgs cilvēks. Viņa dāsni dāvāja mums savu mīlestību, vienmēr iedrošināja, “ņēma pie rokas” un veda tālāk gan prieka brīžos, gan arī šaubu un neziņas mirkļos. Dzīve nebija viņu saudzējusi. Taču viņa spēja daudz un intensīvi strādāt, būdama daudziem paraugs, kā godprātīgi veikt zinātnisko un pedagoģisko darbu, dāvājot savu sirds siltumu un bagātās zināšanas un pieredzi ne tikai (bērnu) vizuālās mākslas pētniekiem un pedagogiem, bet ikvienam, kam interesēja uz bērna/skolēna/studenta radošu personību vērsti pedagoģiskais process. Viņa palīdzēja rast inovatīvus, radošus risinājumus saviem audzēkņiem vizuālajā mākslā, un tādu mēs viņu atcerēsimies vienmēr – it kā neaizsargātu, jūtīgu, bet tajā pat laikā enerģisku, vitālu, izprtošu, rosinošu un ļoti kompetentu un godīgu savā pētnieciskajā darbā; zinātnieci un personību, kurai ir paliekoša vieta bērnu vizuālās mākslas pedagoģijas attīstībā Latvijā.